

पुस्तकालय राष्ट्रियसंस्कृतसंस्थानस्य पुनर्मुद्रणयोजनायां प्रकाशितम् ।

THE STUDENT'S
ENGLISH - SANSKRIT
DICTIONARY

VAMAN SHIVRAM APTE

RASHTRIYA SANSKRIT SANSTHAN

NEW DELHI

पुस्तकमिदं राष्ट्रियसंस्कृतसंस्थानस्य पुनर्मुद्रणयोजनायां प्रकाशितम् ।

**THE STUDENT'S
ENGLISH – SANSKRIT
DICTIONARY**

**BY
VAMAN SHIVRAM APTE, M.A.
Late Principal and Professor of Sanskrit,
Fergusson College, Poona.**

Publisher's Preface to the Third Edition.

In preparing this edition, extreme care has been taken to make a thorough revision of the book, the main features of which are :—

(a) Over a thousand new words frequently occurring in the English literature but not given in the previous editions have now been added with their appropriate Sanskrit equivalents.

(b) In some cases, Sanskrit equivalents of words in senses other than those given in the earlier editions have been supplied.

(c) Words similar in form but different in sense, and also their derivatives were mixed up in the earlier editions to save space. But as this was found to interfere greatly with clearness and facility of reference they have now been separately given in some cases to remedy the inconvenience.

(d) The feminine forms of adjectives ending in ञ, ञ, and ञ which are regularly formed by the simple addition of ई were given in the previous editions in the case of the first three letters, and then discontinued. They have now been deleted throughout.

In making these changes, the original plan of the learned author has been strictly followed.

These additions and alterations will be found to have considerably added to the usefulness of the book, and it is hoped that in its present form, it will be more helpful to the student-world.

-ful, a. आनन्दमय (वी f.), धन्य, सानन्द, परमसुखभाक्; सुखावह. -fully, adv. परमानन्दपूर्वकं, सानन्दं, ससुखं. -less, a. सुखहीन-रहित, निरानन्द.
Bllster, s. त्वक्स्फोटः, शोफः; व्रणः-णं, 'b. on the foot' पादस्फोटः, विषादिका. 2 स्फोटजननः उपनाहः. -v. l. स्फोटं उत्पद्ये c.
Bllthe, Bllthesome, a. हृष्ट, प्रसुदित, सानन्द, प्रसन्नवदन. -ly, adv. सहर्षं, सानन्दं, हृष्टमनसा. -ness, s. प्रहर्षः, आह्लादः, आनन्दः.
Blizzard, s. सहिमवात्या, हिमवर्षयुतः प्रभञ्जनः.
Bloat, v. l. श्वि c., आप्ये c., पीनीकृ 8 U. -v. i. स्फाय् 1 A, श्वि 1 P, आप्ये 1 A. -ed, a. शून, पीन, स्फीत, आप्यायित. 2 हस्त.
Block, s. काष्ठं, शिला (of stone); 'b. of snow' शिलाभूतं हिमं, घनं हिमं. 2 वच्यशिलाकाष्ठं. 3 उपरोधः, पत्युहः, अंतरायः. 4 पिंडः, भारः. -up, v. l. नि-अव-प्रति-रुष 7 U, संभ्र 9 P, प्रतिबंध 9 P, आहु 5 U, (आवृष्य पेषानमजस्य तस्थो R. vii. 31). -ade, v. l. रुष 7 U, See Besiege. -s. उप-अव-रोधः, परिवेष्टनं. -head, s. सुत्विहडुद्धिः, स्थूलधीः, मूढः, दुर्बुद्धिः, मूर्खः.
Blood, s. रक्तं, रुधिरं, शोणितं, लोहितं, अमं, असृक् n., 'shed b.' रुधिरं पत् c.; 'take one's b.' हन् 2 P. 2 गोत्रं, वंशः, कुलं; 'of whole b.' सोदर, सोदर्य; सगर्भः; सनाभि; 'of noble b.' कुलीन, अभिजात; 'of royal b.' राजकुलप्रसूत. 3 (Temper) शीलं; 'not-b. ed' तीव्रकोप, सुलभकोप; 'b. rising to the cheeks' कोपमदीमाननः. -v. l. रक्तेन लिप् 6 P or अञ्ज 7 P. -less, a. रक्तहीन. 2 रक्तघातं विना. -letter, s. रक्त-स्रावकः, रुधिरमोक्षकः. -red, a. रक्त-लोहित-वर्णं. -shed, s. रक्तघावः-पातः, वृहत्या. -shot, a. रक्तपूर्णं, शोणितस्रुत. -thirsty, a. रुधिरमिष; जिघांस, वधोद्यत. -vessel, s. रक्तवाहिनी, नाडी, शिरा, असृग्वाहा, घमनी. -y, a. रक्तमय (वी f.), रक्ताक. 2 क्रूर, नारात्मक, दुर्गंस; 'a b. battle it was' तस्मिन् युद्धे महारक्तघातोऽभूत्.
Bloom, s. See Blossom below; 'b. of youth' यौवनभरः, नवयौवने; 'in the b. ing youth' प्रथमे वयसि, नवयौवने. 2 रागः (कपोलरागः). -v. i. फुल्ल 1 P, विकस 1 P, स्फुट 6 P, 2 वर्ध 1 A, एष 1 A.
Blossom, s. गुण्यं, कुसुमं, सुकुलः-लं, प्रसवः; -v. i. स्फुट 6 P, प्रफुल्ल 1 P, भिष pass.; विकस 1 P, सुकुलैः संभ्रज् a. भू. -ed, -ing, a. स्फुटित, प्रफुल्ल, विकसित, भिन्न, विकच, स्फुटितकुसुम; स्मित

Blot, s. कलंकः, दोषः; लक्ष्मन् n., अपयशस् n. 2 लोपः; व्यामर्षः. -v. l. मलिनयति (D). इष् c. (इषयति), कलेकयति (D). इष्णीकृ 8 U. 2 अस्पष्टीकृ; 'b. out' विनशु c., उच्छिद्य 7 P. विलुप् a., ध्यामुञ्ज c., ध्यासुक् a. 'b. ing paper' मसीशोपकः; 'कं पत्रं.
Blotch, s. किलासं, सिध्मं; स्फोटः, विस्फोटः; व्रणः-णं, सिध्मन् n.; 'having h. ea' किलासित्, सिध्मल. -v. l. मलिनयति (D).
Blow, s. आ-अभि-घातः, महारः; पातनं. निर्घातः; 'Ob! the hard b. of Fate' अहह दारुणो देवनिर्घातः (U. 2); 'b. with the fist' मुष्टिघातः-प्रहारः; 'to strike a b. मुष्टिना तद् 1U or हन् 2 P or प्रह 1 P or अभि-आ-हन् 2 P; युष् 4 A, युद्धार्थं संमित् 6 P. 2 स्फुटनं, विकासः, फुल्लनं. -v. i. See Blossom; oft. by स्मि 1 A; 'b. n Pátala flower' स्मितपादलं. 2 वा 2 P, वहु 1 P, नवह. 3 भ्रस् 2 P, उद्भूस्, विनिश्चस्. -v. l. उक्-हन् 2 P, उद्-धू 9 U, उत्-क्षिप् 6 P. वह-2 उत्-; श्वि c., स्फाय् c. (स्फाययति); 'dust b. n by wind' अनिलोद्धतं रजः. 3 (As an instrument) ध्मा 1 P, सुखमारु. तेन पूर 10, (स्नानशौखानामापूर्वमाणानां Ka. 16); 'b. hot and cold' निग्रहाद्युद्धौ (युगपत्) प्रकटयति (D). -away, उद्-हन्, उद्, उरक्षिप्. -out, निर्वा c. (निर्वा-पयति). -up, वि-उत्-धू, सहसा उन्मूढ 10. -upon, वीक्ष 10. -ing, s. विकासः, व्या-कोशाः, स्फुटता, प्रोफुल्लता. 2 नादः; ध्मानं. -pipe, s. धमनी; वेणुधमनी.
Blubber, s. तिभिन्द्स् n. -v. i. अतिरोद-नात् उच्छ्वन्नमुख a. (वी f.) भू. -ed, a. उच्छ्वन्न, स्फीत.
Bludgeon, s. लघुडः, गदा.
Blue, a. नील, श्याम. -v. नीलः, नीलिमन् n., नीलवर्णः. -ish, a. आनील, इषकील.
Bluff, a. स्थूल; See Big. 2 रूक्ष, परुष, उग्र.
Blunder, s. प्रमादः, स्वलितं, दोषः. -v. i. प्रमद् 4 P, स्पृह 1 P, भ्रम् 1, 4 P. -er, s. प्रमादिन् n., स्वलनशीलः. -ing, a. प्रमादिन्, प्रमत्, अनवधान, अदक्ष. -ingly, adv. सम्-मादं, स्वलनपूर्वं.
Blunt, a. धाराहीन, अतीक्ष्ण, कुंठित, निस्ते-जस्, 2 स्थूल, घन; मंद, अविदग्ध. 3 सरल, अजिह्व, ऋजुमकृति. 4 रूक्ष, परुष, कर्काश, असम्प. -v. l. कुंठीकृ 8 U, तीक्ष्णतां विलुप् c.; कृ with (a.); तेजो ह 1 P. 2 न्यूनीकृ, शम् c. (शामयति). -ly, adv. सरलतया, अजिह्वं; परुषोक्त्या, सपाठयं; अविदग्धं -ness, s. अतीक्ष्णता, स्थूलता, पारुष्यं, &c.
Blur, s. कलंकः, मले, दूषणं. -v. l. मलिनयति (D) मनेन लिप 6 P

